

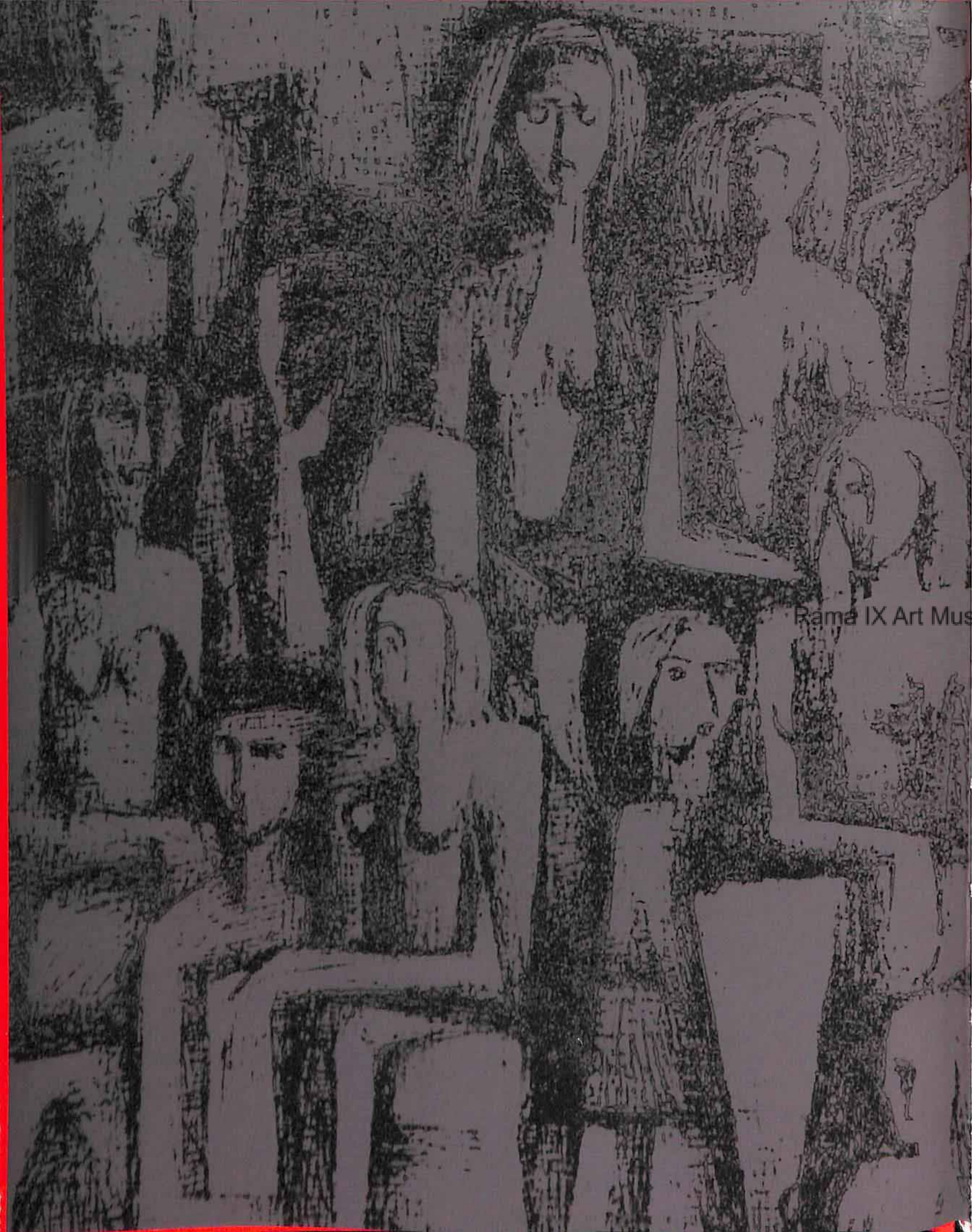
SOMPOT

Rama IX Art Museum Foundation

Rama IX Art Museum Foundation

Rama IX Art Museum Foundation

SOMPOT UPA-IN
1934 - 2013

CREDIT

EXECUTIVE PRODUCER **ISR UPA-IN**

PRODUCER **JOOST HENDRIKUS MARIA KRUIJSSEN**

EDITOR **DUANGDAO KUMPUT**

GRAPHIC DESIGNER **ISR UPA-IN**

COMPUTER GRAPHIC **PATTYRA SURİYAKAN**

SPECIAL THANKS TO **SERMKHUN KUNAWONG**
KITTISHOTE HARITAWORN

TOB JALICHANDRA

ASSOCIATE PROFESSOR RAPEE LEELASIRI

CHAIWICHIT SOMBOON

NATIONAL GALLERY SINGAPORE

NATIONAL GALLERY THAILAND

THE QUEEN'S GALLERY

KITTI WONGVORAKUL

PANNATORN BOONMAHITTHISUD

NICHAKUL KITAYANUBHONGSE

SANTICHA APORNSRI

ADELE TAN

CHENG JIA YUN

Rama IX Art Museum Foundation

COLOR SEPARATION

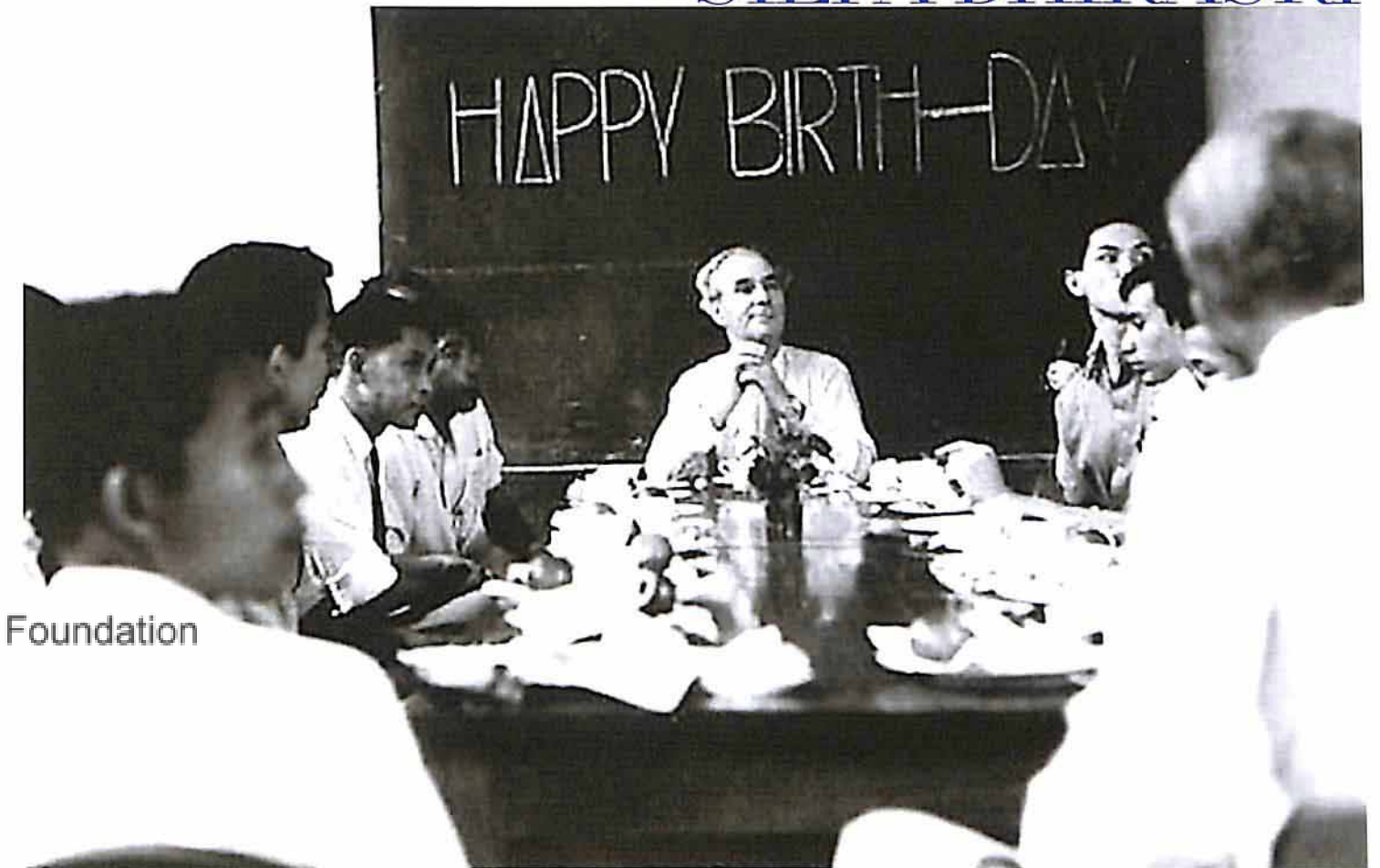
KANOKSILP (THAILAND) CO., LTD.
Tel : 0-2215-1588

PRINT AT

INK ON PAPER CO., LTD.

3 Soi Kasemsan 2, Rama 1 Rd., Wangmai, Pathumwan, Bangkok 10330
Tel : 0-2612-3753 Fax : 0-2214-2140 www.iop.co.th E-mail : info@iop.co.th

SILPA BHIRASRI

Rama IX Art Museum Foundation

Sompot Upa-in 'A STYLE OF AN IDEALIST' SILPA BHIRASRI

THE HALF FIGURE OF A WOMAN

THE LOVERS

Sompot Upa-in has a style of an idealist. His painting seems to be enveloped in a foggy atmosphere wherein the figures look unreal. Of his pictures we prefer the half figure of a woman and the lovers, the latter having been painted with stronger, and more lively tints than the others. This picture appeals for its human sense. The young couple are alone in the space, but their spiritual union, will dominate the difficulties of life. Here there is an assurance of the human-existence.

From the articles of art by Prof. Silpa Bhirasri

สมโภชน์ อุปอินทร์ มีแบบอย่างศิลปะของศิลปินประเภทอุดมคติ งานจิตรกรรมของเขาดูเหมือนอยู่ในบรรยากาศคลุมเครือด้วยหมอกซึ่งรูปคนดูไม่เห็นจริง ในงานทั้งหมดของสมโภชน์ เราชอบรูปสตรีครึ่งตัว และรูปคู่รัก รูปนี้เขียนด้วยสีแรงและมีชีวิตชีวามากกว่ารูปอื่น ๆ และให้ความรู้สึกเกี่ยวกับอารมณ์ของมนุษย์หนุ่มสาวซึ่งเป็นคู่รักกัน อยู่ตามลำพังในอวกาศ แต่ความรักของเขาทั้งสอง การร่วมกันทางจิตใจอยู่เหนือความยากลำบากใด ๆ ของชีวิต ซึ่งทำให้เรารู้สึกว่ามีความแน่นอนของชีวิตมนุษย์อยู่ในภาพนี้

ถอดความเป็นภาษาไทย โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์เขียน ยิ้มศิริ

ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ
อธิการบดีมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ

สมโภชน์ อุปอินทร์

หนึ่งในศิลปินผู้ร่วมเขียนประวัติศาสตร์ศิลปะในสังคมไทย

ท่านอาจารย์สมโภชน์ อุปอินทร์ เป็นศิลปินผู้มีบทบาทและมีชื่อเสียงในวงการศิลปกรรมไทย ตั้งแต่ช่วงหลังพุทธศักราช 2500 เป็นทั้งอาจารย์สอนศิลปะและศิลปิน ผู้ที่ได้รับการกล่าวขานวิพากษ์วิจารณ์ ทางด้านจิตรกรรม ประติมากรรม มีบทบาทในการวิจารณ์ศิลปะ มีตัวตน เป็นศิลปินที่มีจุดยืนท้าทายในสังคมไทยและในมหาวิทยาลัยศิลปากร

บทวิจารณ์ศิลปะของท่านที่สะท้อนจุดยืนการเป็นนักวิชาการ มีความคมชัด ท่านสามารถผสมผสานความรู้ความเข้าใจทางด้านสังคมอย่างรู้เท่าทัน สามารถผสมผสานการเมืองและเศรษฐกิจอย่างเป็นเนื้อเดียวกัน

กล่าวเฉพาะผลงานจิตรกรรมของท่านอาจารย์สมโภชน์ อุปอินทร์ ได้สะท้อนการศึกษากระแสตะวันตกคิวบิสม์ ศึกษาศิลปะลัทธิสมัยใหม่อย่างหลากหลาย รวมทั้งได้ศึกษาศิลปะโซเรียลลิสม์เรียลลิสม์ ศิลปะที่สะท้อนสภาวะและแนวคิดรับผิดชอบต่อสังคม ผลงานเข้ากับกระแสการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ที่อ่อนนุญนิภาวะในสังคมไทย งานศิลปะของท่านจึงแสดงตัวตนแสดงวุฒินิภาวะอย่างเด่นชัด ต่างไปจากศิลปะกระแสหลักกระแสเก่าในสถาบันของท่าน

การแสดงนิทรรศการผลงานศิลปะราวช่วงปี 2514-2515 นับเป็นนิทรรศการศิลปะครั้งสำคัญ นอกจากความท้าทายทางด้านผลงานศิลปะ ทั้งเนื้อหาสาระที่สะท้อนชีวิต สังคม การเมือง ผลงานกับผลึกความคิดกระแสหลัก ด้วยเทคนิคกลวิธีเฉพาะตัวของท่าน การจ้องภาพผลงานจิตรกรรมสองภาพในนาม “จิตรลดา” ย่อมมีความหมายยิ่ง

หลังจากนั้น ดูเหมือนจะมีนิทรรศการใหญ่ของท่านอีกครั้ง ช่วงปี 2534-2535 นิทรรศการได้บอกกล่าวความเป็น “สมโภชน์ อุปอินทร์” อย่างงดงามเช่นกัน

ผมมีโอกาสได้สัมผัส ได้ทำงานร่วมกันกับท่านอาจารย์สมโภชน์ และท่านอาจารย์ลาวัณย์ (ดาวราย) อุปอินทร์ คู่บุญของท่าน ในงานของ ชมรมศิลปกรรมแห่งประเทศไทย “สมาคมศิลปกรรมไทย” (2522-2530)

วิสาสา ปรมมา ญาติ ความคุ้นเคยเคารพกันนับถือย่อมเสมือนญาติอย่างยิ่ง

ผมได้รับรู้จิตสำนึก อุดมการณ์ ความคิด และการทำงานของท่าน จิตสำนึกที่รับผิดชอบต่อสังคม อุดมการณ์ที่มุ่งมั่นท้าทาย กบฏทางความคิด จุดยืนความคิดที่ขี้อัลยต่อศิลปะ ส่งผลไปสู่การดำรงชีวิต ความเป็นครูบาอาจารย์ ความเป็นศิลปิน และการเป็นนักวิพากษ์วิจารณ์อย่างน่าศึกษา

ผลงานจิตรกรรมหลายต่อหลายชิ้นที่ชื่นชอบ ไม่ว่าจะเป็น กรุงเทพฯ 2500 (2500) ผู้หญิง (2501) ภาพเหมือน “ลาวัณย์ อุปอินทร์” (2507) ผลงานศิลปะของท่านล้วนสะท้อนปรากฏการณ์ แสดงสัญลักษณ์ แฝงนัยความคิด ด้วยกลุ่มสีและกลวิธีที่แสดงลักษณะเฉพาะตัวอย่างสำคัญ

ทราบว่าคุณผลงานจิตรกรรมของท่านอาจารย์สมโภชน์ อุปอินทร์ ได้รับการเชิญให้ไปร่วมนิทรรศการกับงานศิลปะระดับแนวหน้านานาชาติที่โดดเด่นหลายต่อหลายครั้ง ซึ่งเป็นเรื่องที่สมควรยินดีเป็นอย่างยิ่ง แม้ท่านจะไม่มีโอกาสได้ชื่นชม แต่งานศิลปะที่มีคุณค่าย่อมเป็นอภิลิโกเป็นสิ่งงดงามที่อยู่เหนือกาลเวลาเสมอ

ผมเชื่อมั่นว่า นิทรรศการผลงานศิลปะของท่านอาจารย์สมโภชน์ อุปอินทร์ครั้งนี้ ย่อมท้าทายประสบการณ์ทางศิลปะ ท้าทายความคิด ย่อมก่อให้เกิดการตื่นตัว วิพากษ์วิจารณ์ และช่วยเสริมสร้างอุดมการณ์ให้กับศิลปินเยาวชนรุ่นหลังอย่างแน่นอน

ขอขอบคุณ ท่านอาจารย์ลาวัณย์ อุปอินทร์ ผู้ใหญ่ที่เคารพได้อย่างสนิทใจ ที่ท่านได้ให้เกียรติให้ผมเขียนถึงนิทรรศการศิลปะครั้งสำคัญในสังคมไทยอีกครั้งหนึ่ง ผมขอให้นิทรรศการครั้งนี้สัมฤทธิ์ผลตามความปรารถนาอย่างดียิ่งสืบไป

ด้วยความปรารถนาดี

ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ

Rama IX Art Museum Foundation

สมนึก รุ่งเจริญกิจกุล
ศิลปิน

หากมองย้อนไปในอดีตเมื่อราวเกือบศตวรรษ โลกศิลปะได้ก่อเกิดศิลปะแนวใหม่ขึ้นในแถบยุโรป เรียกว่าลัทธิคิวบิสม์ (Cubism) อันเป็นแนวคิดที่ศิลปินกลุ่มหนึ่งมองเห็นธรรมชาติ ป่าเขา คน สัตว์ และสิ่งต่าง ๆ รอบตัว มองดูเป็นมวลที่เป็นบาศก์ เป็นผืนสี่เหลี่ยม รูปทรงเรขาคณิต ศิลปินในยุคบุกเบิกนี้ ได้แก่ ปิกัสโซ, ฌอร์ฌ บรัก, เฟร์น็อง เลอแซร์ แนวคิดและการสร้างสรรค์งานศิลปะในแนวลัทธิคิวบิสม์นี้นับเป็นการก่อเกิดศิลปะแนวกึ่งนามธรรม เป็นศิลปะสมัยใหม่ ซึ่งได้พัฒนาเป็นศิลปะนามธรรมแท้ แดกแขนงออกไปอีกมากมาย

ในประเทศไทยเรา ศิลปินที่นำเอาแนวคิดคิวบิสม์มาสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมอย่างจริงจังสม่ำเสมอต่อเนื่อง กระทั่งประสบความสำเร็จ มีลักษณะโดดเด่น มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ไม่ลอกเลียนใครเห็นจะได้แก่ อาจารย์สมโภชน์ อุปอินทร์

ภาพเขียนของอาจารย์สมโภชน์ ส่วนใหญ่ได้แสดงออกถึงการยึดแนวคิวบิสม์อย่างแน่วแน่ โดยในแต่ละภาพแต่ละเรื่องราวก็ได้สร้างสรรค์เขียนขึ้นอย่างประณีตพิถีพิถัน เอาใจใส่เอาใจเสมอ มุ่งค้นหาพัฒนาทั้งรูปแบบ เทคนิค อารมณ์ บรรยากาศ ตลอดจนพยายามสอดแทรกแนวคิดปรัชญาเข้าในภาพเขียนด้วย

อาจารย์มักใช้สีที่สดใสหลากหลายสี กระนั้นก็วางสีต่าง ๆ ได้อย่างสอดคล้องประสานกลมกลืนมีเอกภาพ ทั้งนี้แม้ในภาพที่เปลี่ยนรูปจากธรรมชาติมาเป็นกึ่งนามธรรม ก็ยังคงไม่ละเลยในรายละเอียด ยังใส่ใจสร้างภาพให้เห็นมิติความตื้นลึก มีระยะใกล้ไกล อันเป็นส่วนประกอบทั้งมีในงานจิตรกรรม

และด้วยเหตุที่อาจารย์สมโภชน์มีอุปนิสัยในการฟังดนตรีคลาสสิกเป็นทุนเดิมอยู่ ท่านทั้งฟังและศึกษาด้วยความรักความซาบซึ้งในบทเพลงของคีตกวียิ่งใหญ่หลายต่อหลายท่านมายาวนาน แนนอน ลีลาอารมณ์ ความรู้สึกอย่างดนตรี ย่อมเข้าหลอมรวมผนวกเข้ากับภาพเขียนของท่านแทบจะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และนี่เองทำให้ภาพในแนวคิวบิสม์ของอาจารย์แตกต่างจากศิลปินอื่น คือเป็นคิวบิสม์แบบพลิ้วไหว อ่อนหวานอย่างดนตรี แต่ก็ยังคงความลุ่มลึก มีพลังมีชีวิตชีวา มีเสน่ห์อยู่ในตัว

งานภาพเขียนของอาจารย์สมโภชน์เป็นผลพวงอันตกผลึกผ่านกาลเวลา จากความศรัทธาเลื่อมใสอันแรงกล้า ด้วยความมุ่งมั่นทุ่มเทอย่างจริงจังและจริงใจ ก่อเกิดงานจิตรกรรมทั้งงดงามทรงพลัง แฝงด้วยปรัชญา ถือได้ว่าเป็นงานที่เต็มเปี่ยม ถึงพร้อมด้วยคุณค่าทางศิลปะ และจะเป็นผลงานที่พร้อมพิสูจน์ สามารถอธิบายตนเองต่อสายตาสาธารณะต่อไปในอนาคตข้างหน้าได้เสมอว่า นี่แหละ "ศิลปะแท้"

สมนึก รุ่งเจริญกิจกุล

กิตติโชติ หริตวร
นักสะสมงานศิลปะ

ผลงานชิ้นแรกของอาจารย์สมโภชน์ที่ทำให้ผมเริ่มสะสมผลงานของอาจารย์อย่างจริงจัง คือผลงานประติมากรรม “ภาวะ”

สำหรับผม “ภาวะ” เป็นชิ้นงานที่ยิ่งมองยิ่งลึกซึ้ง แวบแรกที่ผมเห็นผลงานชิ้นนี้ ผมไม่ได้คิดว่าตัวชิ้นงานมีความพิเศษที่แตกต่างจากชิ้นงานอื่น อาจจะเป็นเพราะความที่ว่าผมไม่เคยสะสมผลงานแนว cubism มาก่อน ทำให้ในตอนแรกผมมองตัวงานได้ไม่ลึกซึ้งเท่าที่ควร แต่พอผมมองผลงานไปเรื่อย ๆ ผมก็ชอบผลงานมากขึ้น ถึงแม้ชิ้นงานจะไม่มีรายละเอียดมากนัก แต่ผมกลับมองว่านั่นคือจุดเด่นของงานที่ทำให้เรื่องราวที่อาจารย์ต้องการสื่อผ่านผลงานชัดเจนยิ่งขึ้น สิ่งที่ผมชอบมากที่สุดสำหรับงาน “ภาวะ” คือความงามของปริมาตร และการจัดวางองค์ประกอบของภาพเป็นชั้น ๆ อันสื่อถึงหน้าที่ที่ต่างบุคคลในสังคมต้องแบกรับ บ้างต้องแบกรับภาระมาก บ้างต้องแบกรับภาระน้อย บ้างเป็นผู้จัดสรรภาระให้แก่ผู้อื่น อีกทั้งการที่องค์ประกอบแต่ละส่วนที่ต่อเข้าด้วยกันอย่างมีนัยสำคัญ เปรียบได้กับ “ภาวะ” ของแต่ละบุคคลที่เป็นทั้งสิ่งที่เชื่อมต่อบุคคล รวมถึงกำหนดหน้าที่ของบุคคลหนึ่ง ๆ ที่มีต่ออีกบุคคลหนึ่ง การที่แต่ละชิ้นส่วนของสังคมจะสอดคล้องกันได้ลงตัวเหมือนชิ้นงานที่ไม่มีรอยต่อ จึงขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตนของแต่ละบุคคลตาม “ภาวะ” ที่ตนมี

ผมเริ่มสะสมผลงานอื่น ๆ ของอาจารย์สมโภชน์หลังจากนั้นเป็นต้นมา ในขณะที่ภาพวาดของอาจารย์ที่ผมสะสมมีทั้งหมด 10 ผลงานด้วยกัน สำหรับผม งานของอาจารย์สมโภชน์ไม่ใช่งานที่ใครเห็นแล้วจะชอบในทันที แต่เป็นงานที่ต้องใช้เวลามองและตีความ ความพิเศษของงานของอาจารย์สมโภชน์ทุกชิ้นคือความเรียบง่ายที่แฝงไปด้วยความหมายอย่างลึกซึ้ง การใช้รูปทรงหรือรูปทรงที่เราคุ้นต้ามานำมาจัดวางอย่างชาญฉลาด ทำให้ผู้ชมงานจินตนาการถึงเรื่องราวที่อาจารย์ต้องการสื่อ “ความคุ้นชินในบริบทที่แตกต่าง” คือสิ่งที่ทำให้งานของอาจารย์มีมิติและมี

เอกลักษณ์ เจดส์ที่อาจารย์ใช้ทำให้การตีความผลงานมีความน่าสนใจมาก เช่น ผลงาน “seed of wisdom” ผมมองว่าแนวความคิดเกี่ยวกับการปลูกปัญญาเป็นความคิดในแง่บวก แต่อาจารย์กลับใช้เจดส์มีดเป็นส่วนมาก จะมีก็แต่ตัวเมล็ดพันธุ์ที่มีสีสดใส นี่เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ชมผลงานเช่นผมสงสัยว่าอาจารย์ต้องการจะสื่ออะไรเกี่ยวกับการปลูกฝังค่านิยมให้แก่บุคคลในสังคม ผมตีความว่า ถึงแม้การปลูกฝังแนวความคิดจะเป็นสิ่งที่บุคคลทั่วไปมองว่าเป็นสิ่งที่ดี แต่แท้จริงแล้วการกระทำดังกล่าวกลับแฝงไปด้วยอันตรายเกี่ยวกับการปลูกฝังค่านิยมที่ผิด การปลูกฝังค่านิยมอันจะส่งผลร้ายต่อสังคมในภายภาคหน้า ในบางครั้งถึงแม้ผู้นำจะมีความตั้งใจดีในการกระทำดังกล่าว แต่เราก็ไม่อาจแน่ใจได้ว่าเมล็ดพันธุ์ที่หว่านนั้นจะเติบโตขึ้นเป็นกล้าที่แข็งแรงเช่นที่เราตั้งความหวังไว้

ผลงาน “เกลียด (Hatred)” เป็นอีกหนึ่งผลงานของอาจารย์ที่ผมชื่นชอบเป็นพิเศษ ผลงานชิ้นนี้มีรายละเอียดค่อนข้างมาก แต่งานกลับไม่ดูรกหรืออัดอัด อีกครั้งที่อาจารย์ใช้โทนสีที่ค่อนข้างขัดกับชื่อของผลงาน สิ่งนี้เองที่ทำให้งานของอาจารย์สามารถตีความได้ในหลายมิติ ความเกลียดไม่จำเป็นต้องแสดงออกด้วยสีที่ร้อนแรง ความเกลียดอาจเป็นเพียง “ความไม่พอใจ” ที่พร้อมปะทุเป็นความชังหากถูกกระตุ้น ความเกลียดมีอยู่ทุกหนแห่ง มีผู้คนจับจองอยู่เป็นเนืองนิตย์ ความเกลียดเกิดขึ้นได้ทั้งภายนอก จากผู้คนที่เราอาจไม่เคยพบเจอ และจากความขัดแย้งภายในจิตใจของเราเอง อารมณ์ที่ผมรู้สึกจากผลงานนี้คือความอัดอั้น กระอักกระอ่วนใจจาก “ความโกลาหล” ขององค์ประกอบของภาพ ในขณะที่บุคคลที่อยู่ในภาพนั้นกลับอยู่นิ่งท่ามกลางความวุ่นวายนั้น ผมมองว่าภาพนี้สื่อความหมายได้อย่างชาญฉลาด ใบหน้าที่หลากหลายในหนึ่งปัจเจกบุคคลสื่อถึงความไม่จริงใจอันเป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับความเกลียด ผลงานชิ้นนี้ทำให้ผมตั้งคำถามว่า ความเกลียดที่สัมผัสได้แท้จริงแล้วมีมากเท่าใด หรือความเกลียดที่เราพบเห็นนั้นเป็นเพียงส่วนเล็ก ๆ ของปริมาณของความเกลียดที่มีอยู่แท้จริง

อีกผลงานหนึ่งที่ผมอยากกล่าวถึงคือผลงานที่มีชื่อว่า “An angry man” ผมคิดว่าผลงานชิ้นนี้ค่อนข้างแตกต่างจากผลงานชิ้นอื่นของอาจารย์ที่ผมสะสม ในแง่ของการใช้รูปทรง รูปทรงการลงสี เทคนิคการใช้เกรียง และการจัดวางองค์ประกอบ ภาพนี้เป็นภาพที่ชวนให้ผู้ชมตีความเรื่องราวที่อาจารย์ต้องการสื่อผ่านภาพ เป็นภาพที่มองเท่าไรก็ไม่เบื่อ สิ่งที่ผมชอบมากเป็นพิเศษเกี่ยวกับภาพนี้คือความขัดแย้งที่แฝงอยู่ในภาพที่ซับซ้อนกัน มือที่เหมือนกำลังโอบกอดกัน แต่กลับดูไร้ชีวิต ในขณะที่มือที่ดูมีชีวิตกลับถูกใช้รัดคอหรือบิดตาคือบุคคลหนึ่ง ความขัดแย้งเหล่านี้ทำให้ภาพนี้เป็นภาพที่ทรงพลังและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวอย่างยิ่ง และเป็นอีกภาพหนึ่งของอาจารย์ที่ได้รับการคัดเลือกให้ไปร่วมแสดงร่วมกับศิลปินเอกของโลก อาทิ ปีกัสโซ มาติส ซากาล ฌ็อง ฌัก โฌแซ็ท แซงต์-ฌัก และฌ็อง-ฌัก โฌแซ็ท แซงต์-ฌัก

อาจารย์สมโภชน์รังสรรค์ผลงานได้อย่างน่าสนใจรวมทั้งในแง่ของการสื่อความหมาย การตีความ และการจัดวางองค์ประกอบของภาพที่แตกต่าง สิ่งไม่แปลกเลยที่ผลงานของอาจารย์เป็นที่ยอมรับในเวทีศิลปะทั้งภายในประเทศและนานาชาติ และได้รับการยกย่องให้เป็น “Master of cubism in Thailand” ในฐานะนักสะสมที่ชื่นชอบงานศิลปะไทยร่วมสมัย ผมภูมิใจที่ได้สะสมงานของอาจารย์สมโภชน์ รักษาคุณค่าของงานของท่านให้คนรุ่นหลังในประเทศไทยได้ศึกษา และได้ตระหนักในคุณค่าและผลงานศิลปะกรรม รวมทั้งแนวทางการทำงานศิลปะของท่าน อาจารย์สมโภชน์เป็นศิลปินไทยอีกท่านหนึ่งที่มีคุณูปการต่อวงการศิลปะไทยอย่างแท้จริง ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมผลงานของอาจารย์ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากยิ่งขึ้นไป

ทวิตักดิ์ อุชुकตานนท์
ศิลปิน

สมโภชน์ อุปอินทร์

การลิ้มเลือนและการค้นพบ

.....

งานและชีวิตของอาจารย์สมโภชน์ อุปอินทร์...

ในประเทศไทยไม่ค่อยมีคนรู้ถึงอัจฉริยภาพของท่าน แม้แต่ในแวดวงศิลปะเองด้วยซ้ำ ทั้งที่ความสามารถทางศิลปะของท่านมีความพิเศษ มีทั้งฝีมือและความคิดสร้างสรรค์ในตัวงานอย่างลึกซึ้ง แต่เหมือนการรับรู้ถึงสมโภชน์ อุปอินทร์จะเลือนหายไปสามสิบปี

ครั้นชื่อและผลงานของท่านปรากฏขึ้นมาว่าเป็นศิลปินสมัยใหม่ที่มีผลงานโดดเด่นที่สุดของชาวไทย ในการนำเสนอกรอบคิดใหม่ของศิลปะสมัยใหม่ของภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยคัดเอาผลงานที่สุดยอดของประเทศต่าง ๆ ในแถบนี้เพียงคนหรือสองคนมาแสดงร่วมกับผลงานของศิลปินระดับโลกอย่าง ปีกัสโซ คานดินสกี มาติส เป็นต้น ชื่อเสียงของสมโภชน์ อุปอินทร์เลยเหมือนการค้นพบเพชรน้ำหนึ่งของศิลปินสมัยใหม่แห่งประเทศไทยในเวทีนานาชาติ เพราะมันมิใช่เพียงการยอมรับกันเองในหมู่ชาวไทย หรือวงการศิลปะของบ้านเรา หากนี่คือการยอมรับในระดับนานาชาติ ทั้งมิวเซียมแห่งชาติของสิงคโปร์ และฟูกูโอกะ มิวเซียมของญี่ปุ่น ชื่อเสียงและผลงานของสมโภชน์จึงถูกกล่าวขานขึ้นอีกครั้ง

ผมรู้จักอาจารย์สมโภชน์ ในปี 2535 เมื่อได้เข้าเรียนคณะมัณฑนศิลป์ ภาควิชาประยุกต์ศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สิ่งที่ได้เด่นชัดเมื่อผมพบท่านคือ อาจารย์เป็นคนที่จิตใจสำนึกทางสังคมมาก ท่านมีความใส่ใจต่อความเป็นไปของประเทศชาติ ซึ่งเห็นได้ในงานศิลปะของท่านจำนวนมากที่มีเนื้อหาทางสังคม

คุณค่าและความหมายของงานอาจารย์สมโภชน์

อาจารย์สมโภชน์เป็นผู้ใฝ่ในสาขาศิลปะ งานศิลปะของท่านตั้งไว้บนคติแห่งความดี ความงาม และความจริง มโนทัศน์ของอาจารย์สมโภชน์มุ่งหมายที่จะทำงานศิลปะที่ไม่ตายหรืองานศิลปะที่งามล้ำลึกไร้กาลเวลา

งานของอาจารย์สมโภชน์พูดถึงอะไรบ้าง...

เท่าที่ผมสำรวจเนื้อหา มีงานที่เขียนถึงบุคคลอันเป็นที่รักในครอบครัว อาจารย์สมโภชน์วาดรูปพอร์ตเทรตอาจารย์ลาวี้อย่างสวยงามไว้หลายภาพ แสดงถึงความรักที่ลึกซึ้งต่อคนรักที่มาเป็นคู่ชีวิตในที่สุด

ด้านการเมือง อาจารย์สมโภชน์ก็สนใจและใส่ใจที่จะมีส่วนร่วมมาก งานชิ้นนี้คือการเมืองที่น่าเสนอแบบคิวบิสม์ โดยจับเอาชุดสัญญาณการเมืองมาจับพลิกหันหัวลงเอาเท้าขึ้น ส่งผลให้งานชิ้นนี้กลายเป็นมาสเตอร์ของสมโภชน์ อุปอินทร์ มีงานอีกหลายชิ้นที่อาจารย์สมโภชน์เพียรหาเสรีภาพ สันติภาพ และประชาธิปไตย งานยุคนี้สะท้อนสภาพสังคมไทยและโลก เป็นชิ้นงานที่เข้มข้น จริงจัง แต่ขณะเดียวกันก็แฝงอุดมคติและการใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือการต่อสู้เรียกร้องของศิลปิน

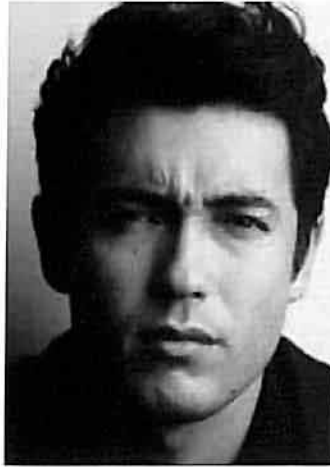
ในงานชุดกลับสู่รากเหง้า มีหลายชิ้นที่อาจารย์สมโภชน์วาดถึงชีวิตชาวบ้าน เกษตรกร ชาวนา ซึ่งสะท้อนรากเหง้าที่มาแห่งชีวิตของการเติบโตในวัยเยาว์ที่อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ การมีประสบการณ์กับผืนดิน ทำให้อาจารย์สมโภชน์นำมาสร้างงานหลายชิ้น ชิ้นงานบางชิ้นสะท้อนความเป็นไทยกับคิวบิสม์ ดังเช่นชิ้นสองพี่น้อง ซึ่งนับว่าเข้าถึงความเป็นเลิศ จนเป็นงานมาสเตอร์อีกชิ้นของสมโภชน์

สมโภชน์สร้างสรรค์งานใหม่ ทดลองไม่หยุดนิ่ง

ช่วงปี 60-80 จะเห็นการทดลองของเขาที่ไล่มาทั้งเอ็กซ์เพรสชันนิสม์ คิวบิสม์ จนถึงแอบสแตรกต์ อาจารย์สมโภชน์เป็นคนนิยมความสมบูรณ์แบบ หรือที่เรียกว่าเพอร์เฟกชันนิสต์ งานแต่ละงานจะขัดเกลารายที่สุด และใช้สีน้ำมันเกรดอาร์ติลด์ทำงาน

ดังที่ทราบกันว่า ภายในห้องอาจารย์ศิลป์ พีระศรี ท่านได้เลือกงานอาจารย์สมโภชน์ติดไว้หลายชิ้น กับทั้งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชก็ทรงโปรดงานของอาจารย์สมโภชน์อย่างมากโดยเสด็จ มาทอดพระเนตรเป็นการส่วนพระองค์เป็นเวลานาน และทรงเลือกซื้องานของอาจารย์สมโภชน์ไปเก็บสะสมด้วย อาจารย์ศิลป์ได้บอกกับสมโภชน์ว่า ในหลวงชอบงานนาย เพราะในหลวงชอบดนตรี และงานของสมโภชน์ก็มีดนตรีในงานจิตรกรรม

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า อาจารย์สมโภชน์ อุปอินทร์ ได้รับการเลือกอยู่ก่อนแล้ว มีผู้มองเห็นถึงคุณค่าของงาน นั่นก็คือ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และท่านอาจารย์ศิลป์ หากการได้รับเลือกและยกย่องจากมิวเซียมต่างประเทศ อย่างแกลเลอรีแห่งชาติสิงคโปร์ และฟูกูโอกะ มิวเซียม ยิ่งทำให้เป็นที่ประจักษ์ถึงคุณค่าที่สูงยิ่งในงานของสมโภชน์ อุปอินทร์

แอนดริว เกร็กสัน
นักแสดง

ผมมีความคิดเสมอว่า เราให้ค่ากับอะไรก็แล้วแต่ เราจะให้เวลากับสิ่งนั้น เราจะใช้เวลา กับสิ่งเหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นความคิด การกระทำ หรืออะไรก็แล้วแต่ แต่บางครั้งเราลืมไปว่า อะไรต่าง ๆ เหล่านั้นที่เราให้เวลาไป ไม่ใช่สิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิต

ผมได้มีโอกาสใช้เวลาด้วยกันกับพ่อและแม่ (อาจารย์สมโภชน์และอาจารย์ลาวัลย์) ในที่นี้ขอพูดถึงพ่อ (มักจะเป็นเวลากลางดึกจะส่วนใหญ่) ส่วนใหญ่เราจะพูดคุยกันถึงความชอบส่วนตัวในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นดนตรี การเมือง ความกดดันในชีวิต และเรามักจะพูดถึงความรู้สึกกดดันและไม่ยุติธรรมทางการเมืองที่เกิดผลกระทบในชีวิตของพ่อและของผม

หากมองผิวเผิน พ่ออาจจะดูเป็นคนดูหรือแข็ง แต่หากได้นั่งพูดคุยกัน ผมเห็นว่าพ่อเป็นคนที่มีความอ่อนโยน มีความสนุกสนาน และเป็นคนที่ละเอียดอ่อนมาก ๆ เพียงแต่ความรู้สึกด้านนี้เหมือนจะถูกปกคลุมด้วยความรู้สึกเศร้าหรือเสียใจ ที่แสดงออกด้วยอารมณ์รุนแรง หากแต่เพียงพ่อเหมือนเป็นคนไม่แสดงออกถึงความอ่อนแอ และเป็นคนไม่ยอมแพ้ ซึ่งด้านต่าง ๆ เหล่านี้ที่ผมพูดถึง อาจจะเห็นได้จากผลงานหลาย ๆ ชิ้นของพ่อ บางทีผลงานของพ่อน่าจะอธิบายสิ่งที่ผมกำลังพูดอยู่ได้ดีกว่า

ตลอดเวลาที่ได้พูดคุยกัน เวลาที่ได้ใช้ร่วมกัน ผมรู้สึกได้ถึงความสุขและดีใจของพ่อ ผมรู้สึกดีใจที่ได้ทำให้พ่อสดชื่นขึ้น ประกอบกับหลาย ๆ ครั้ง แม่ (อาจารย์ลาวัลย์) มักจะบอกว่า พ่อเขาถามหา ถามถึงบ่อย ๆ นี่เป็นที่ยืนยันว่า เวลาที่เราได้ใช้ร่วมกันนั้น แม้เพียงไม่มาก แต่เรามีเวลาที่ดีร่วมกัน และผมไม่เคยเสียดายเวลาเหล่านั้นเลย แต่ผมเสียใจที่ผมไม่มีโอกาสได้อยู่ด้วยในช่วงเวลาสุดท้ายของพ่อ

ดีใจและภูมิใจ และรู้สึกเป็นเกียรติ ที่ได้มีโอกาสรู้จักและเรียกบุคคลท่านนี้ว่า "พ่อ"

พ่อผมเก่งที่สุดครับ

แอนดริว เกร็กสัน

Rama IX Art Museum Foundation